

Daj-li mi medaili...?

Název emise: 100. výročí vzniku samostatného Československa: Řády a medaile

Den vydání: 24. října 2018

Hodnota aršíku: 102 Kč (o 4 známkách)

Kat. č.: A1001/4

Hodnoty známek:

19 Kč – č. 1001 – **Medaile Za zásluhy**

23 Kč – č. 1002 – **Řád T. G. Masaryka**

27 Kč – č. 1003 – **Řád Bílého lva**

33 Kč – č. 1004 – **Medaile Za hrdinství**

Výtvarný návrh: Filip Heyduk

Rozměr aršíku: 210 x 150 mm (známek: 40 x 26 mm)

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: plnobarevný OF

Tisková forma: AP se 4 známkami

Náklad: 50.000 aršíků + 12.000 s průsekem uprostřed do tematických kompletů

FDC: digitální tisk v barvě zlatavé; náklad: 3.500 sérií

„Šuškalý vo mě sousedky v domě, nedaj-li medajli, že je po mě, co jsem se načekal, vona nepřišla, prej na mě náhodou žádá nevyšla. Já jsem se těšil na tu medajli, daj-li ji mě anebo nedaj-li, kdybych se náhodou znova narodil, tak bych se zmačkal a pak zahodil. Anton Špelec-ostrošřelec, toho když to popadne, poručí si liguere, a to špatně dopadne Já bych do toho kop, ta medajle bude můj hrob...“ Takhle smutně zpíval Vlasta Burian ve filmu Anton Špelec ostrošřelec, který nás baví i po více než osmdesáti letech. O medaili v něm

nakonec nepřišel, i když ji udělili jeho bratrovi, kterým byl, jak známo, on sám.

Na obrázcích v časopisech, ve filmech a v televizi často vidíme bohatě odekorované osoby, jejichž prsa jsou plná řádů a vyznamenání. Z dob socialismu, kdy se to u oceněných uvádělo při každé příležitosti, převládá dojem, že metálů u nás máme spousty druhů a kdo se v tom má vůbec vyznat? Možná vás tedy překvapí, že státní vyznamenání máme v České republice pouze čtyři! – dva řády a dvě medaile. Nyní je máme pěkně přehledně vyobrazené na novém aršíku.

Je trochu kuriózní, že vyznamenávat začal prezident až bezmála tři roky po vzniku České republiky, teprve tehdy totiž parlament schválil zákon o státních vyznamenáních. Poprvé to tedy bylo 28. října 1995 a počet vyznamenaných se od té doby počítá na stovky.

Nejvíce osobností je každoročně dekorováno medailí **Za zásluhy**. Ta byla zřízena v roce 1990 a Česká republika ji po svém vzniku převzala. Prezident republiky jí oceňuje ty, kdo se mimořádným způsobem zasloužili o Česku republiku, a to vlastně ve všech oborech. Medaile má tři stupně, nejvyšší je první a nejnižší třetí, lišící se počtem pruhů na stuze a stužce. Až do roku 2012 ji prezidenti Havel a Klaus udělovali skutečně ve všech třech třídách, od roku 2013 ji prezident Zeman uděluje

ve třídě jediné – první. Považuji to za moudrý postup, rozhodování, kdo má dostat „jedničku“, kdo „dvojku“ a kdo „trojku“ je zapeklité pro prezidenta a jeho poradce, a pro „dvojkaře“ a „trojkaře“ vlastně svým způsobem ponižující. Dobře je to vidět s odstupem času na seznámech vyznamenaných, kde si člověk marně láme hlavu, jak se došlo k závěru, do které skupiny má patřit ten či onen oceněný.

Počty vyznamenaných další medailí – **Za hrdinství** – v jednotlivých letech silně kolísají. Jistě to souvisí s tím, že zpočátku jí byly dekorovány i osobnosti zasloužilé v minulosti, řada i in memoriam. Prvním žijícím vyznamenaným touto medailí byl v roce 1995 tehdejší podplukovník Petr Pavel, nyní čtyřhvězdičkový generál a donedávna předseda vojenského výboru NATO, o němž podle mého názoru ještě uslyšíme i v dalším civilním životě (alespoň mně jsou jeho názory velmi sympatické). Medaile Za hrdinství je asi nejsrozumitelnějším oceněním, při jehož udělování by neměla hrát roli politika ani sympatie. U nás je udělována za hrdinství v boji a těm, kdo se s nasazením vlastního života zasloužili o záchranu lidského života nebo velkých materiálních hodnot. Jde vlastně o historicky nejstarší důvod udělení ocenění, který můžeme vysledovat do pradávky minulosti.

Zatímco obě medaile prezident uděluje (rodina si je může ponechat i po smrti oceněného), řády, které jsou vyšší formou ocenění, se buď udělují, nebo propůjčují (v tom případě se mají po smrti oceněného vrátit řádové kanceláři, tedy kanceláři prezidenta republiky).

Druhým nejvyšším vyznamenáním u nás je **Řád Tomáše Garrigue Masaryka**, udělováný nebo propůjčovaný za vynikající zásluhy o rozvoj demokracie, humanity a lidská práva. Má pět tříd, z nichž nejvyšší je první, a je pozoruhodné v seznámech oceněných v jednotlivých letech sledovat, jak byly jednotlivé osoby „klasifikovány“. Například v roce 1998 byl řádem II. třídy vyznamenán Václav Renč, básník, který v roce 1938, za pomnichovské druhé republiky, označil v nekrologu Karla Čapka za třetího největšího nepřítele českého národa(!). A ve stejném roce obdržel Nicholas Winton, legendární zachránce stovek českých dětí židovského původu z protektorátu, řád třídy čtvrté... (to ale v roce 2014 napravil Miloš Zeman, když mu udělil Řád Bílého lva I. třídy). Od roku 2013 se počet dekorovaných pronikavě snížil a sympaticky byla sjednocena „úroveň“ oceněných – skoro všichni obdrželi řád nejvyššího I. stupně (výjimkou je snad jen Jan Kačer, herec, režisér a po jistou dobu i politik, který obdržel řád stupně IV., což si podle mého názoru rozhodně nezasloužil – už pro své desítky let trvající dobročinné aktivity, například jako ředitel Nadace Charty 77 či při podpoře Konta Bariéry).

Naším nejvyšším státním vyznamenáním je legendární **Řád Bílého lva**. Ten má rovněž pět tříd, ale navíc ještě řádový řetěz, který může být udělován jen hlavám cizích států (a to jen těm „úřadujícím“, nikoli minulým). Kromě toho má dvě skupiny, občanskou a vojen-

skou, takže celkem je udělováno dvanáct různých „kategorií“! Mnozí z oceněných, zejména z vojenské skupiny, byli vyznamenáni in memoriam. Pokud byl řád udělen, zástupce pozůstalých obdržel insignii (tedy reálné vyznamenání) a listinu o jeho udělení. Pokud byl jen propůjčen, obdržel pouze listinu (tento princip platí i pro Řád TGM).

Řád je udělován či propůjčován občanům České republiky za zvlášť vynikající zásluhy o stát, za mimořádné zásluhy o obranu a bezpečnost státu a za významné proslavení vlasti v zahraničí, a dále cizincům za zvlášť vynikající zásluhy ve prospěch České republiky.

Jde o vyznamenání velmi dekorativní, však také mělo na počátku republiky nahradit zrušené řády a tituly předchozí. Na jeho podobu byla v roce 1921 vypsána výtvarná soutěž, obesaná řadou účastníků. A tady malá vsuvka – v pozůstalosti svého tatínka jsem před deseti lety nalezl velký soubor originálních návrhů z této soutěže, které jako zapálený badatel o počátečním údobí republiky spolu s mnoha dalšími doklady z té doby shromáždil. Tyto návrhy by si samozřejmě zasloužily odborné zpracování a publikování, ale k tomu jsem dosud čas a odborného spolupracovníka nenašel. Vystavili jsme je tedy alespoň v Poštovním muzeu v Praze na přelomu let 2010/11 v rámci výstavy

exponátů členů KF 00-65 Apolofila, kde se s nimi zájemci mohli seznámit.

Řád Bílého lva je mimořádně oblíbeným vyznamenáním mezi sběrateli-faleristy. Tomu také odpovídá cena, která se za řády nižších stupňů pohybuje v desetitisících, vyšších ve statisících, a řádová kolana (řetěz příslušející k řádu I. třídy, který byl dříve udělován i tuzemským občanům) byla dokonce před čtyřmi lety vydražena za dva miliony a tři sta padesát tisíc korun!

Na samotných známkách jsou vyobrazeny z medailí a řádů jen samotné odznaky, řády v jiných stupních a v provedení se stuhami jsou vyobrazeny na zbylé ploše aršíku. Ten je mimořádně zdařilý a autoru jeho výtvarné podoby Filipu Heydukovi a samozřejmě i oddělení známková tvorba České pošty lze k tomuto emisnímu počínu jenom gratulovat!

Trochu překvapivá je podoba kresebné výzdoby FDC, která svým hrubým digitálním řádkováním kontrastuje s jemným stochastickým rastrem aršíku a autor tak důvtipně odkazuje na texturu stuh vyznamenání. Razítka jsou jednoduchá, jen jejich součásti mohly být trochu subtilnější.

Aršík i obálky krásně provedla Poštovní tiskárna cenin, která, tímto počinem může pomýšlet na přední hodnocení v nejllepší mezinárodní soutěži. FB

